

Ønsker for mit barn

*hvis mit barn dør af
sin sygdom*

Dette hæfte er udarbejdet af Landsforeningen Liv&Død i samarbejde med repræsentanter fra Børne- og Unge Palliativt team, Region Syddanmark, Pædiatrisk Palliativt team-BUPS, FamilieFOKUS og Børne- og Unge Hospice Lukashuset.

Layout og illustrationer af Pernille Strøm Øster

Indhold

Til dig som er forælder til et barn med en alvorlig sygdom	4
Begravelsen – hvordan skal dagen være?	6
Gravstedet	11
Mindesammenkomst.....	14
Andet om dagen.....	15
Andet der er vigtigt.....	15
Sider til forskelligt.....	18
Andre relevante oplysninger.....	20
Ønsker for mit barn – underskrift.....	21
Ordforklaring.....	22

Til dig som er forælder til et barn med en alvorlig sygdom

Dette hæfte skal hjælpe dig med at tage stilling til dit barns begravelse, hvis det værste skulle ske, og dit barn dør af sin sygdom. Her kan du læse om, hvordan man kan holde en begravelse og skrive ønsker ned til begravelsen.

Det kan være et svært emne at tage hul på, og det kan sætte gang i mange tanker og spørgsmål. Uanset, hvad der kommer til at ske, så viser vores erfaring, at det faktisk kan give dig som forælder og resten af familien ro, at ønskerne er blevet skrevet ned.

Der er ingen rigtig eller forkert måde at bruge hæftet på. Du kan udfylde hæftet helt, som du vil, og du behøver heller ikke at svare på alt. Du kan fx også skrive ned, hvordan du gerne vil have, at dit barn huskes, og hvad der skal ske med hans/hendes ting. På de tomme sider bagerst i hæftet har du mulighed for at skrive andre informationer ned, fx oplevelser med dit barn, tanker du har haft og andet, som du tænker også er vigtigt.

Der er en ordforklaring i hæftet, og alle ord med blå kan slås op i ordforklaringen.

Husk, at ønskerne i hæftet ikke er juridisk bindende. Derudover kan ønskerne kun blive opfyldt, hvis de følger loven.

Som forælder til et barn med en alvorlig sygdom kan du have brug for hjælp og støtte. Måske kan du få hjælp fra dine nærmeste eller dit netværk. Du kan også kontakte din læge, ligesom der er organisationer, som kan rådgive og hjælpe mennesker med sygdom tæt inde på livet.

Har du spørgsmål til hæftet, eller søger du information om begravelse, tab og sorg, er du velkommen til at kontakte os på info@livogdoed.dk eller tlf. **33 36 49 70**. Du kan også finde yderligere oplysninger på vores hjemmeside www.livogdød.dk.

Med venlig hilsen

Landsforeningen Liv&Død

Begravelsen – hvordan skal dagen være?

Ordet 'begravelse':

I hæftet bliver 'begravelse' nævnt mange gange. Som udgangspunkt bliver ordet brugt som en fælles betegnelse for både bisættelse og jordbegravelse, medmindre andet står nævnt.

Hvor skal begravelsen holdes?

En **begravelse** eller en **bisættelse** kan foregå forskellige steder. Religiøse begravelser kan blive holdt fx i en kirke, moské eller synagoge, men kan også foregå fx i et **kapel** eller derhjemme.

Hvor skal begravelsen holdes:

I en kirke, moské, synagoge eller anden religiøs bygning – hvor:

I et kapel: _____

Andet sted: _____

Hvem skal stå for begravelsen?

Hvis **begravelsen** er religiøs, er det fx en præst, imam eller rabbiner, der holder en tale. Hvis begravelsen er **borgerlig**, kan det fx være en **bedemand**, et familiemedlem eller en ven.

Hvem skal stå for begravelsen:

En præst, imam, rabbiner eller anden religiøs person – hvem:

En anden: _____

Hvem skal med som gæster?

Alle må komme med til en **begravelse** - både familie, venner og andre, man gerne vil have med. Der kan dog være trossamfund, hvor ikke alle må deltage.

Hvem skal med til begravelsen: _____

Hvordan skal kisten se ud?

En **kiste** kan se ud på mange måder og pyntes forskelligt.

Sådan skal kisten være:

Trætype: _____

Farve: _____

Den skal tegnes eller males på: _____

Der skal ligge blomster på den: _____

Andet den skal pyntes med: _____

Der skal være de her billeder på kisten: _____

Andet: _____

Hvad skal med i kisten?

Man må gerne have nogle enkelte ting med i **kisten**. I ordforklaringen under ordet **ting** kan du læse mere om ting i kisten.

Det her skal med i kisten:

Pude og dyne: _____

En bamse - hvilken: _____

Billeder - hvilke: _____

Andre ting: _____

Hvilket tøj?

Langt de fleste får deres eget tøj på i kisten. Det kan fx være noget tøj, som man har haft på til en særlig begivenhed eller var særligt glad for.

Det her tøj skal mit barn have på: _____

Skal der synges eller spilles til begravelsen?

Der bliver ofte sunget eller spillet musik til en **begravelse**. Det kan fx være salmer, yndlingsange eller musik spillet på et instrument. Man kan også holde begravelse uden musik.

Til begravelsen skal der synges salmer.

Ønsker til salmer: _____

Til begravelsen skal der synges sange og spilles musik.

Ønsker til sange og musik: _____

Til begravelsen skal der ikke synges eller spilles musik.

Hvem skal bære kisten?

Det er ofte de nære pårørende, der bærer kisten ud til gravstedet eller rustvognen efter højtideligheden i fx kirke eller kapel.

Disse personer skal bære kisten: _____

Begraves i en kiste i jorden eller brændes i en kiste?

I Danmark kan man enten blive begravet i jorden i en **kiste** eller brændt i en kiste på et **krematorium** og bagefter begravet i en **urne**.

Sådan skal det være for mit barn:

Begraves i en kiste i jorden.

Brændes i en kiste.

Hvilken urne?

En **urne** kan have mange forskellige farver og former – og være i forskellig slags materiale.

Sådan skal urnen være:

Den skal have denne farve: _____

Den skal have denne form: _____

Den skal være i dette materiale: _____

Andre ønsker til urnen: _____

Gravstedet

Der er mange forskellige typer af **gravsteder**. De fleste er på en **kirkegård**, og nogle steder kan man fx vælge et gravsted i et område særligt for børn eller for en bestemt religion. Det er også muligt at begrave en **urne** fx på en **skovbegravelsesplads** eller **sprede asken ud over havet**. Et gravsted kan være både med og uden en **gravsten** afhængig af typen af gravsted.

Du kan vælge mellem forskellige muligheder for gravsteder og gravsten herunder.

For både kiste- og urnegravsteder:

*Hvor skal **gravstedet** være:*

Gravsted på en **kirkegård** – hvilken: _____

Gravsted på et særligt område på en kirkegård: _____

Gravsted på denne religiøse begravelsesplads: _____

Hvilken slags gravsted skal det være:

Det skal være et individuelt gravsted: _____

Det skal være et familiegravsted: _____

Det skal være et gravsted på en kendt fællesgrav: _____

Det skal være et gravsted på en anonym fællesgrav: _____

Andet: _____

Ekstra muligheder for urnegravsteder:

Til **urner** kan man også vælge andre typer af **gravsteder**. Dog kræver nogle af mulighederne, at der søges om tilladelse.

Hvilken slags urnegravsted skal det være:

Urnen skal sættes ned i jorden på en **skovbegravelsesplads** –

hvor: _____

Urnen skal sættes ned i jorden på en **privat grund** – hvor:

Urnen skal stå i en **urnehal eller urnevæg** – hvor:

Asken skal spredes ud over havet – hvor: _____

Asken skal deles og placeres her: _____

Gravsten

Sådan skal **gravstenen** være:

Der skal stå: _____

Den skal være i dette slags materiale: _____

Den skal have denne form: _____

Den skal have denne farve: _____

Den skal have dekorationer og pynt på denne måde: _____

Andet: _____

Mindesammenkomst

I forbindelse med **begravelsen** samles familie og venner ofte derhjemme, på en restaurant eller et andet sted, hvor man får mad og drikke og mindes den døde. Det kan betyde meget for familie og venner at samles og mindes.

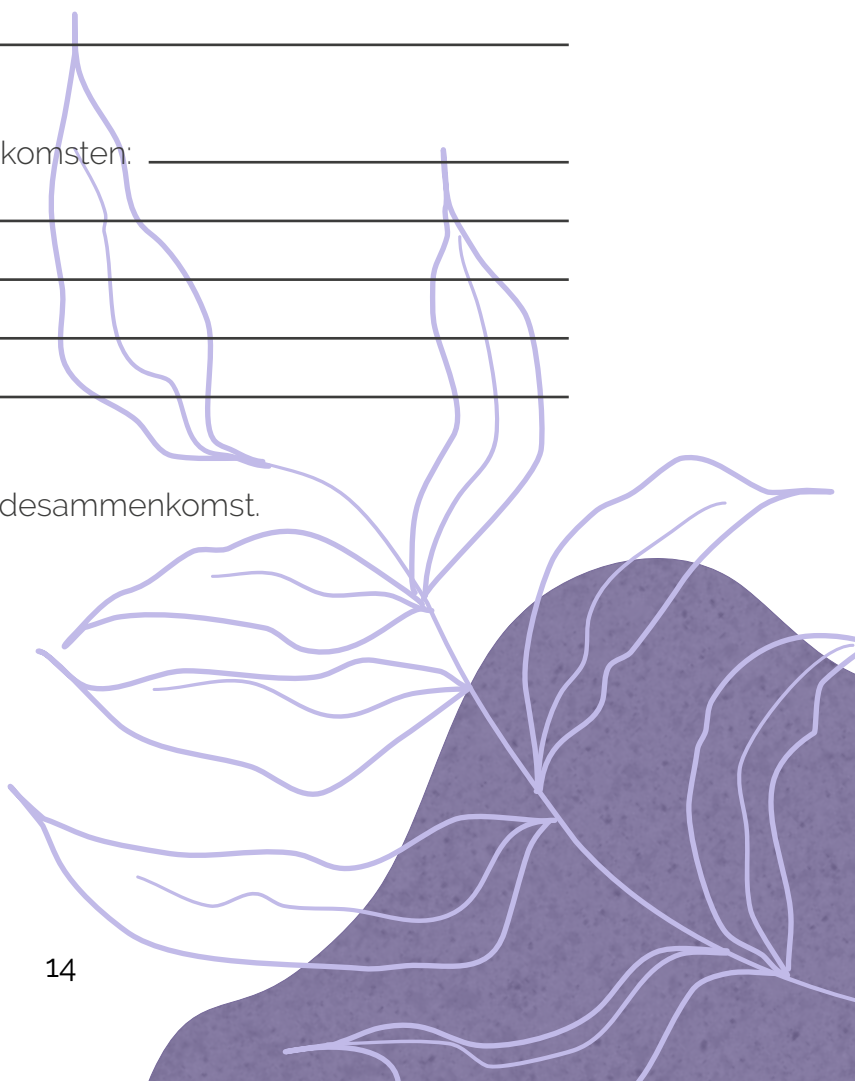
Ønsker til en mindesammenkomst:

Der skal være en mindesammenkomst.

Gæsterne skal have det her at spise og drikke til mindesammenkomsten: _____

Andet om mindesammenkomsten: _____

Der skal ikke være en mindesammenkomst.

Andet om dagen

Der kan være andre ting, som du synes er vigtige i forbindelse med **begravelsen**.

Andet vigtigt ved begravelsen:

Andet der er vigtigt

Sådan skal mit barn huskes og mindes

Måske har du særlige ønsker til, hvordan dit barn skal huskes og mindes, fx på fødselsdagen eller andre særlige dage.

Mit barn skal huskes for:

Særligt på disse dage skal mit barn mindes:

Fødselsdagen: _____

Ved højtider: _____

Andre dage: _____

Særligt på dette sted skal mit barn mindes:

Derhjemme: _____

I naturen- her: _____

Andre steder: _____

Sådan skal mit barn mindes:

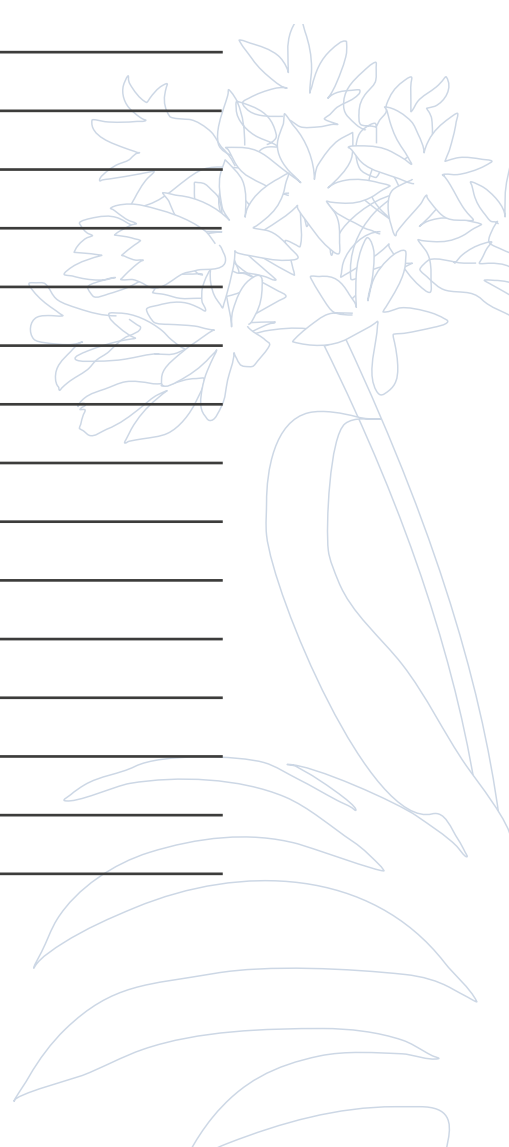
Ved at spille mit barns yndlingsange: _____

Ved at spise mit barns livretter: _____

Ved at se mit barns yndlingsfilm: _____

Ved at se på billeder af mit barn: _____

Andet: _____

Mit barns ting

Jeg vil gerne give disse af mit barns ting videre til:

Bøger: _____

Computer: _____

Legetøj: _____

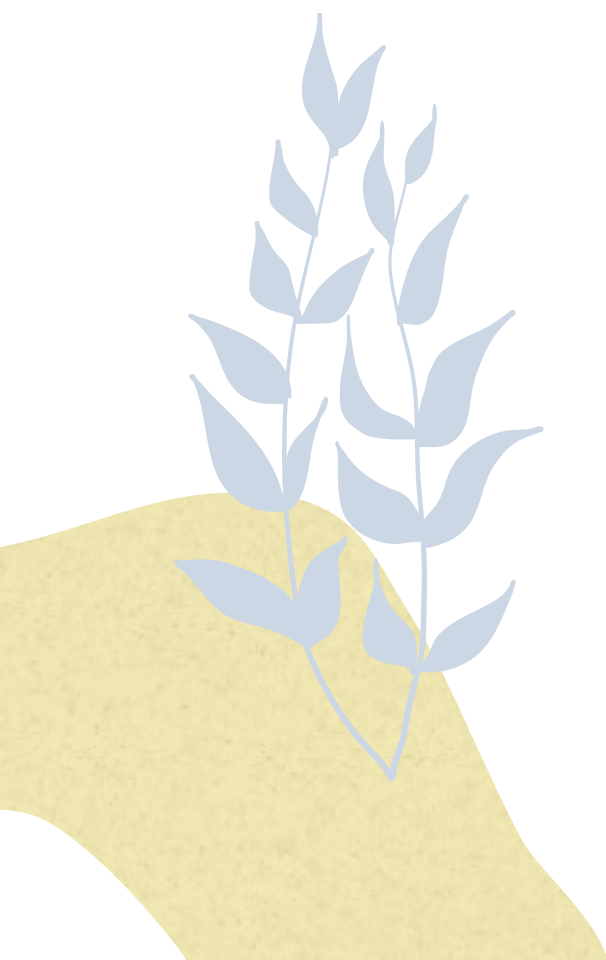
Mobil: _____

Møbler: _____

Spil: _____

Tøj: _____

Andre ting: _____

Sider til forskelligt

Måske er der andre informationer, fx oplevelser med dit barn, tanker du har haft og andet, som du tænker er vigtigt at skrive ned. Det kan du gøre her.

Sider til forskelligt - fortsat

Andre relevante oplysninger

Digital arv

Digital arv er alt det, man har liggende digitalt på computere, mobilen og nettet. Det kan fx være profiler på Instagram, Facebook og Snapchat, e-mails, fotos på mobilen, videoer på YouTube og dokumenter på computeren. Fælles for det hele er, at det ofte er beskyttet af personlige koder og derfor kan være svært for familien at få adgang til, når nogen dør.

Hvis dit barn har profiler på sociale medier, en e-mail-konto og billeder liggende digitalt, kan det være en god idé at overveje, hvad der skal ske med det, gerne sammen med dit barn.

Hvad skal der ske med mit barns digitale arv:

Disse profiler og konti skal slettes: _____

Disse profiler og konti skal bevares: _____

Mit barns Facebook-side skal være en **mindeside**.

Mit barns Instagram-side skal være en mindeside.

Hvem skal kende til kodeord: : _____

Andet: _____

Ønsker for mit barn – underskrift

Jeg håber, at ønskerne vil blive respekteret og fulgt.

Underskrift og dato:

Ordforklaring

Her finder du forklaringer på nogle af de ord, der er blevet nævnt i hæftet. Du kan også læse kort om, hvad der er tilladt og ikke tilladt i forbindelse med en begravelse og gravsteder. På vores hjemmeside www.livogdød.dk kan du finde supplerende information om mange af emnerne.

Ordforklaringen er sat op i alfabetisk rækkefølge.

Aske der deles

Det er muligt at dele asken, enten fordi man ønsker den ene del af asken begravet i Danmark og den anden del i udlandet – eller ønsker den ene del spredt ud over havet og den anden del begravet i jorden. For at det kan lade sig gøre, skal man inden sin død skrive sit ønske ned om at få asken delt.

Aske der spredes ud over havet

Man kan sprede asken ud over havet, og for at det kan lade sig gøre, skal man inden sin død skrive sit ønske ned. Typisk vil de pårørende sejle i en båd lidt ud på vandet og sprede asken fra urnen.

Urnene må ikke komme i havet ved askespredning, men bagefter må man godt have den tomme urne derhjemme.

Bedemand

Bedemanden kan hjælpe de pårørende med at planlægge en begravelse og stå for mange af de praktiske ting omkring begravelsen, fx bestilling af en kiste eller urne.

Begravelse

Ordet 'begravelse' bliver ofte brugt om både bisættelse og jordbegravelse, men ordet 'begravelse' bruges også særligt om jordbegravelse.

Ved en jordbegravelse bliver den døde begravet i en kiste i jorden. De pårørende bærer typisk kisten med den døde ud til graven på kirkegården og sænker kisten ned i jorden. Ofte samles de pårørende forinden til en højtidelighed fx i en kirke eller et kapel, hvor der bliver holdt tale og sunget salmer eller sange.

En begravelse kan være enten religiøs eller ikke-religiøs, også kaldet borgerlig. Er man over 15 år, skal ens ønske om enten begravelse eller bisættelse efterkommes. Hvis ikke man selv har tilkendegivet sit ønske, må ens pårørende træffe valget. En begravelse skal ifølge loven afholdes senest 8 dage efter dødsfaldet, men kan eventuelt forlænges efter aftale.

Bisættelse

Ved en bisættelse bliver den døde brændt i en kiste på et krematorium. Ofte samles de pårørende forinden til en højtidelighed fx i en kirke eller et kapel, hvor der bliver holdt tale og sunget salmer eller sange. Herefter køres kisten med den døde til krematoriet og bliver brændt. Efterfølgende kan man hente urnen med aske.

En bisættelse kan være enten religiøs eller ikke-religiøs, også kaldet borgerlig. Er man over 15 år, skal ens ønske om enten begravelse eller bisættelse efterkommes. Hvis ikke man selv har tilkendegivet sit ønske, må ens pårørende træffe valget. En bisættelse skal ifølge loven afholdes senest 8 dage efter dødsfaldet, men kan eventuelt forlænges efter aftale.

Borgerlig begravelse

En borgerlig begravelse er en begravelse, der ikke er religiøs. Den borgerlige begravelse kan fx foregå i et kapel eller eget hjem, og de pårørende kan selv stå for begravelsen eller kan få hjælp af en bedemand.

Gravsted

Der findes mange forskellige typer af gravsteder både til kister og urner. De fleste gravsteder er på en kirkegård, og kirkegården er begravelsesplads for alle, både for medlemmer af folkekirken, andre trossamfund og ikke-religiøse. Derudover er der begravelsespladser for bestemte trossamfund. Hvis man er blevet brændt, kan man også vælge et gravsted på en skovbegravelsesplads, at få asken spredt ud over havet eller få urnen med aske sat i en urnehal eller urnevæg. Derudover kan en urne nedsættes på privat grund, hvis man har over 5.000 kvm grund. I den forbindelse søger man om tilladelse til at nedsætte urnen i det stift, hvor den pågældende grund ligger.

Man kan til både kister og urner vælge mellem individuelle gravsteder og gravsteder på fællesområder.

For at finde ud af mere om, hvilke muligheder der er, kan man besøge eller kontakte det sted, hvor man ønsker et gravsted.

Gravsten

Der findes mange forskellige slags gravsten. På et individuelt gravsted er der stort set frie rammer for valg af gravsten, hvad angår form og størrelse samt materiale, mens man på et gravsted på et fællesområde kan vælge en såkaldt plænesten, som er en flad sten. På nogle gravsteder er der ikke gravsten, fx på en anonym askefællesgrav og nogle skovbegravelsespladser.

På en gravsten står der typisk den dodes navn, fødsels- og dødsdato og måske et par ord, en lille hilsen eller et symbol. Nogle vælger også at sætte et billede på gravstenen.

For at finde ud af mere om, hvilke muligheder der er for valg af gravsten til gravstedet, kan man besøge eller kontakte det sted, hvor man ønsker et gravsted.

Kapel

Et kapel er en mindre bygning eller et rum på en kirkegård, et hospital, plejehjem eller krematorium, hvor man kan holde en religiøs eller borgerlig begravelse.

Kirkegård

Kirkegården er begravelsesplads for alle, både for medlemmer af folkekirken, andre trossamfund og ikke-religiøse.

På kirkegården er der mange forskellige typer af gravsteder både til kister og urner. Nogle gravsteder er individuelle, andre er på fællesområder. På nogle kirkegårde kan der også være et område for børn eller en bestemt religion. For at finde ud af mere om, hvilke muligheder der er, kan man besøge eller kontakte den kirkegård, hvor man ønsker et gravsted.

Kiste

I Danmark skal alle døde lægges i en kiste. Kisten fås i forskellige materialer og farver, og man kan fx vælge en kiste i afdødes yndlingsfarve. Det er også muligt at vælge en specialdesignet kiste eller selv fremstille kisten. Der er ingen særlige krav til, hvordan en kiste skal se ud, udover krav til målene og brugen af materialer.

Der er tradition for, at kisten pyntes med blomster, men den kan også pyntes med fx tegninger, ting eller billeder.

Krematorium

På et krematorium bliver den døde brændt, og efterfølgende kan man hente urnen med aske.

Mindeside

Når en person dør, kan deres Facebook- eller Instagram-konto blive omdannet til en mindeside, hvor familie og venner kan mindes den døde. Mindesiden oprettes ved, at de pårørende sender en anmodning til Facebook eller Instagram om at omdanne kontoen til en mindeside.

Privat grund

En urne kan nedsættes på privat grund, hvis man har over 5.000 kvm grund. Der søges om tilladelse til at nedsætte urnen i det stift, hvor den pågældende grund ligger.

Skovbegravelsesplads

I enkelte skove rundt om i Danmark er der indrettet områder til skovbegravelsespladser, hvor der kan nedsættes urner. Skovbegravelsespladserne er ikke-religiøse gravpladser.

Ting i kisten

Man må gerne komme enkelte ting ned i kisten. Det kan være ting, som har betydet noget særligt for den, som er død, fx en bamse, en bog, et brev fra familien eller

billeder af vennerne. Det kan være forskelligt, hvad der er vigtigt for den enkelte og de pårørende.

Nogle ting må ikke komme i kisten, da de forurener, og det er ting lavet af glas, plastik, metal og batterier, fx mobiltelefonen. Der kan være enkelte undtagelser, fx må afdøde godt have sine briller på i kisten.

Urne

En urne er en beholder til aske. Der findes mange forskellige urner, både hvad angår farve, form og materiale. På de enkelte kirkegårde kan der være forskellige krav til materialer og forgængelighed. For at finde ud af mere om, hvilke regler der er for urner, kan man besøge eller kontakte det sted, hvor man ønsker et gravsted.

En urne må ikke opbevares i hjemmet. Urnen må heller ikke komme i havet ved askespredning, men efterfølgende må man godt have den tomme urne derhjemme.

Urnehal eller urnevæg

En urnehal eller urnevæg er en hal eller væg med hylder eller fordybninger i væggen, hvori man kan stille en urne, der derved fungerer som et gravsted, hvor pårørende kan sætte blomster og tænde lys for den døde. Der findes urnehaller og urnevægge på flere kirkegårde i Danmark.

Landsforeningen Liv&Død er en humanitær, almennyttig organisation, der er neutral i forhold til religion, politik, race, køn, socialgrupper og økonomiske særinteresser. Det er foreningens formål at virke for en værdig afsked med livet.

Foreningen arbejder for

- at sikre alle mennesker en værdig afslutning på livet
- at hjælpe mennesker med at få deres sidste vilje opfyldt
- at nedbryde tabuet omkring døden
- at informere om forhold i forbindelse med død og begravelse.

Vi driver Funebariet – et udstillingssted om død og begravelse, som er åbent alle hverdage kl. 9-15 for enkeltbesøgende og rundvisninger.

Læs mere på **www.livogdød.dk**

Landsforeningen Liv&Død · Nikolaj Plads 27 · 1067 København K
Tlf. 3336 4970 · info@livogdoed.dk · www.livogdød.dk

©2020 - 1. udgave